

Politik Bilim

ARGE'nin uluslararasılaşması...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>

"Küreselleşme" olarak anılan süreçte, tanım gereği, doğrudan yabancı yatırımların yaygınlaşması, özellikle de, sınaî üretimle uğraşan firmaların ulusal sınırları aşan yatırımlarıyla üretim faaliyetlerini bütün dünya coğrafyasına yaymaları beklenir. Genel olarak bakıldığında gelişmelerin bu beklenti yönünde olduğu görülüyor. Görülen bir başka olgu, söz konusu "gelişmelerden" gerçekte kimlerin kazançlı çıktıkları tartışmasının da giderek yaygınlaşması. Bu tartışmalar bir yana, Türkiye, doğrudan yabancı yatırımlardan beklentisi yüksek olan bir ülkedir; en azından, Türkiye'nin öngörü ufkuna egemen olan çizgi bugün bu.

Bu köşenin ilgi alanı açısından, bu beklenti yönündeki gelişmelerin ülkemizin bilim ve teknoloji yeteneğinin yükselmesine ne ölçüde katkıda bulunabileceği konusunu zaman zaman ele alıyorum. Daha açık bir ifadeyle, Türkiye'de sanayie yatırım yapan ya da bu alanda ortaklık kuran yabancı yatırımcıların, üretimin yanında, ARGE'ye ne ölçüde yatırım yaptıklarını ve eğer yapıyorlarsa, ülkemizin bundan bir fayda sağlayıp sağlamadığını izlemeye çalışıyorum. '**OECD Science, Technology and Industry Outlook 2006**' konuyu yeniden ele alma fırsatını yarattı; çünkü, tam da bu can alıcı noktaya dünyadaki genel gidiş açısından ışık tutacak son verilere ulaşma imkânını verdi. Önce, bu yayında "ARGE'nin Uluslararasılaşması" başlığı altında yer alan veri ve yorumlardan bir kesit aktarayım:

"... sınırları aşan ARGE, geleneksel olarak doğrudan yabancı yatırımların uzantısında ortaya çıkmış ve yakın zamanlara kadar da, bu ARGE ile, yatırım yapılan ülkelerdeki satışlar için gerekli teknoloji uyarlamalarının yapılması amaçlanmıştır. Bugün görülen ARGE'nin uluslararasılaşmasında ise, ayırt edici üç nokta vardır: Süreç hızlanmıştır; yabancı ARGE yatırımlarının yayıldığı ülke sayısı, gelişmekte olan ülkeler dâhil, giderek artmaktadır; ve teknolojiyi yerel koşullara uyarlamanın ötesine geçen bir boyut kazanmıştır." Bunlar Türkiye açısından iyi havâdis; biz okumaya devam edelim:

*"Çok uluslu şirketler [ÇUŞ'lar], en büyük ARGE yatırımcıları oldukları için, küresel ARGE sahnesinde başı çeken oyuncular... OECD'ye üye ülkeler coğrafyasındaki ARGE harcamalarının neredeyse %70'i firmalar tarafından yapılmakta ve bu harcamaların çoğu da **büyük firmalar** tarafından yapılmaktadır. Yakın zamanlara kadar, ARGE, ÇUŞ'ların değer zincirlerinin en az uluslararasılaşan halkasıydı. Üretim, pazarlama ve diğer faaliyetler hızla dışa aktarılırken, ARGE, en az 'parçalanabilen' bir ekonomik faaliyet olarak düşünülmekteydi; çünkü, firma için, genellikle, üstü kapalı kalması gereken ['tacit' / 'zımnî], [bu nedenle de] transfer edilebilir karakterde olmayan, stratejik önemdeki bilgilerin içerildiği bir faaliyet süreciydi. Sonuç olarak da, firmalar, ARGE'yi ve patentlemeyi büyük ölçüde kendi ülkelerinde yaparlardı.*

"Firmalar, ARGE faaliyetlerini yürütecekleri yer olarak, hâlâ, anavatanlarına, yâni yönetim merkezlerinin bulunduğu kendi ülkelerine öncelik vermeye devam ediyorlar; ama, ÇUŞ'lar, inovasyon yapma yollarını giderek değiştirmekte ve bu değişiklik bütün dünyaya dağılmış ARGE ağları kurmalarını da içermektedir. Değer zincirinin büyük ölçüde parçalanması [üretim sürecinin araştırma ve deneysel geliştirme, tasarım ve tasarım doğrulama, imalât gibi, kendisini oluşturan alt süreçlerine ayrıştırılması] ve bu parçalardan biri olan imalâtın uluslararasılaşmasını tâkiben ÇUŞ'lar, şimdi de, dünyanın pek çok yerinde, giderek artan sayıda ARGE tesisi kurmaktadır. Bu yabancı teknoloji faaliyeti yerel bilgiye ulaşma

[İngilizce'si '*... tap into local knowledge*'; bunu '*yerel bilgiyi sızdırma*' olarak çevirmemeyi yeğledim] ve *yeni teknoloji için daha fazla kaynak sağlama amacını gütmektedir.*"

Farkındayım, aktardığım bu ikinci bölümü okuduktan sonra, başta verdiğim havadisın iyiliğinden biraz kuşkulandır gibi oldunuz; yine de, bu gidişten belki ülkemiz bir fayda sağlayabilir, diye iyi niyetle düşünmeye devam edelim; en azından gelecek haftaya kadar...

CBT. 12 Ocak 2007